

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: **Fenomén reliktní hranice a jej vliv na religiozitu obyvatelstva a sakrální krajinu Manětínska**

Autor práce: **Bc. Jaroslav Bačo**

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

Cílem práce je výzkum vlivu reliktní hranice na religiozitu a sakrální krajinu. Samotné téma je přiměřené pro diplomovou práci, trochu problematičtější mi připadá volba výzkumu jen ve dvou obcích - Manětín a Nečtiny. Obě obce se nacházejí při krajských hranicích a vývoj religiozity i stav sakrální krajiny spoluovlivňuje periferní poloha. Dále bývalá etnická hranice nevede přesně podle hranic současných obcí, proto zvolené podotázky nejsou nejvhodněji formulovány, rozdíly nelze posuzovat srovnáním těchto dvou obcí. Diplomant užívá statistiky za celé obce, které vznikly postupným spojením více obcí, ale ve vlastním výzkumu se zabývá především porovnáváním sídel Nečtiny a Manětína.

Protože se práce zabývá sakrální krajinou malého území, chybí mi v práci kvalitní mapový výstup, který by ukázal konkrétní sakrální objekty a jejich stav a také podtrhl geografický charakter práce.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

V části 2. Teoreticko metodologické východiska práce jsou celkem dobře a čtivě rozebrány pojmy a teorie, důležité pro zpracování tématu, ale v další analytické části, ve strnutí a závěru práce jsou výsledky diskutovány a srovnávány jen sporadicky. Velká část kapitoly 2. se týká teorií o hranicích a pohraničních regionech. Ale v tomto území se jedná především o etnickou hranici. Skutečná hranice zde procházela jen v letech 1938 až 1945. O Sudetech se sice často jako o pohraničí píše, ale zde zkoumáme malé území, kde se žádné hraniční efekty dnes neprojevují a většina teorií o hranici je pro tuto práci nadbytečná.

Naopak mi v práci velmi chybí kvalitní geografická charakteristika s podrobným historickým popisem. Určitě by bylo vhodnější použít historické prameny pro analýzu sakrální krajiny než toto objevovat přes rozhovory s respondenty. Skutečně šlechtické rody výrazně ovlivnily zdejší krajinu, ale v historických pramenech by se daleko lépe hledaly souvislosti. Dále protože se jedná o obce, které se skládají z více malých sídel, bylo by vhodné pracovat v analýze detailněji s těmito sídly. V práci je pro sídla používán nesprávný pojem „přidružené obce“. Dále není jasné, proč je popisován Manětínsko-nečtinský mikroregion, kam kromě Manětína a Nečtiny patří také Štichovice.

Metodika práce (*vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.*)

- V práci je použita především metoda polostrukturovaných rozhovorů, která je sice pro výzkum religiozity vhodná, ale výběr a počet respondentů mi nepřipadá dobrý. Byly provedeny tři rozhovory celkem se šesti respondenty. Některé výpovědi respondentů mi připadají velmi subjektivní a některé informace těžko zobecnitelné. Protože diplomant většinou vychází z výpovědí respondentů, mohou být závěry neúplné nebo chybné, například problematika židů v Nečtinech je zmíněna jen v souvislosti se zničením synagogy v minulém režimu, ale už se nikde neuvádí, že likvidace židovské komunity a židovského hřbitova začala za druhé světové války. Není zcela jasné, zda nízká religiozita je způsobena odsunem německého obyvatelstva nebo působením minulého režimu. Situace v mnoha venkovských obcích, i když se nenacházejí při žádné hranici, ani etnické, je podobná. Pokud při rozhovorech s malým počtem respondentů jsou vyřknuty nějaké kontroverzní názory, bylo by potřeba ověřit, zda to není způsobeno osobními antipatiemi.
- Diplomant uvádí, že také prováděl terénní výzkum, ale o jiných způsobech než o rozhovoru se v metodické části nezmiňuje. Pro výzkum sakrální krajiny by byl vhodný terénní výzkum se zjištěním stavu a využitím jednotlivých objektů.

Analytická část práce (*správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy*)

Celá analýza je ovlivněna tím, že je založena na polostrukturovaných rozhovorech. O čem se respondenti nezmínili, to v práci není. Výzkum religiozity je opřen jen o tři rozhovory, nevyjádřil se nikdo, kdo katolickou víru nepraktikuje ani žádný veřejný zastupitel. Nečtiny byly počátkem století vyhlášeny vesnicí roku, důvodem byl také bohatý komunitní život. Na faře v Nečtinech žili deset let Trapisté, možná ovlivnili některé obyvatele. Dále diplomant uvádí, že starosta obce navštěvuje bohoslužby jinde než v obci. Proč není zjištěno, jaký k tomu má důvod? Není takových lidí více? V sídle Březín jsme se při našich výzkumech před deseti lety setkali s lidmi s pozitivním vztahem k víře. V práci mi tedy chybí širší výběr respondentů, ale je mi jasné, že na jaře 2020 bylo složitější rozhovory uskutečnit.

Výzkum sakrální krajiny mi pak připadá nedostatečný, v tomto území je mnoho sakrálních objektů, které autor neuvádí nebo se o nich jen krátce zmiňuje (Kostel sv. Jiří v Lukové u Manětína, kostel Sedmibolestné Panny Marie v Rabštejně, kaple Panny Marie v Rabštejně, kostel sv. Bartoloměje v Březíně, kostel sv. Anny v Nečtinech, chudniský špitál v Nečtinech, kaple sv. Terezie v Nečtinech hrad, kostel Narození Panny Marie ve Stvolny, kostel sv. Petra a Pavla ve Stvolny – Víška, kostel sv. Jakuba Většího v Močinci, kaple sv. Josefa v Manětíně, aj.). Každý tento objekt má zajímavou historii, z níž se dá mnohé usuzovat. Například kaple sv. Terezie v Nečtinech hrad je pohřební kaplí rodu rodu Mensdorff-Pouilly, v 90. letech byla krásně opravena, ale její okolí hyzdilo skladiště zemědělských strojů. Tuto hrobku i s pozůstatky pochovaných šlechticů později nabízely k prodeji realitní kanceláře. Ukázkovým příkladem devastace sakrálních objektů je kostel Kostel sv. Jiří v Lukové – obec Manětín. Naopak kostel sv. Anny v Nečtinech byl opraven a po odsvěcení byl využíván ke společenským akcím. Nedá se tedy jednoznačně říci, že k devastaci církevních objektů dochází jen v Nečtinech. Také posuzovat rozdíly v sakrální krajině srovnáváním zámku v Manětíně a v Nečtinech mi připadá nevhodné (str. 67). Zatímco barokní zámek v Manětíně je primárně využíván jako historická památka, prošel sice v době socialismu

těžkou dobou úpadku, ale podařilo se ho restaurovat, v prostorách zámku v Nečtinech - hrad bylo dlouhou dobu učiliště a v 90. letech zámek získala Západočeská univerzita, která jej využívala jako školící středisko. Proto nelze oba objekty srovnávat jako důkaz rozdílů vlivem reliktní hranice (str. 67 - „Keď však tieto zámky a ich vonkajší vzhľad porovnáme, vidíme na jednej strane krásny a udržiavaný zámok v Manětíne s rovnako pekným areálom, na strane druhej síce krásnu budovu zámku v Nečtinách, avšak negatívne pôsobiacu, zjavne nie úplne pravidelne udržiavanú.)

Závěry práce (odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.)

Závěry mi nepřipadají příliš věrohodné, jsou postaveny na názorech 6 respondentů. Proč nebyly například využity informace ze sčítání na nedělních bohoslužbách v kostelech. Dále tvrzení, že v Manětíne je „udržaná kontinuita obyvatelstva“, nepodporují statistiky rodáků (v Manětíně představují rodáci mezi obyvateli staršími 60 let 37,9 %, v Nečtinách je to 23 %). Tvrzení o „dosídleném necirkevním, režimu lojálním obyvatelstvu“ je postaveno na názoru z jednoho rozhovoru. Jak bylo ověřeno, že se nejedná o subjektivní názor. Není jasné, podle čeho byla posuzována hloubka víry.

Diplomant nepopisuje rozdíly v podobě sakrální krajiny sledovaných území, ale jen v sídlech Nečtiny a Manětín. Není jasné, podle čeho byla hodnocena spolupráce „kompetentných inštitúcií“, celebrující farář se přímo nevyjádřil.

V závěru diplomant také uvádí „Z rozhovorov bolo zistené, že na území Nečtín sa vyskytujú pomery a aktivity v spojitosti s národnostnou neznášanlivosťou.“ Toto silné tvrzení se bylo třeba opřít o více názorů, aby se vyloučilo, že se nejedná o osobní vztahy.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / **dobrá** / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / **velmi dobrá** / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / **dobrá** / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Kvalitu práce snižují převzaté (str. 28, 30, 34) i vlastní (str. 39) mapové přílohy, které jsou hůře čitelné. Některé citace jsou chybné – např. na str. 53.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Téma práce je zajímavé, přínosem je především detailní pohled na problémy, se kterými se setkáváme na českém periferním venkově. Zpracované odpovědi na položené otázky však nevidím tak jednoznačně. Za chybu považuji, že závěry jsou vlastně názory několika lidí, kteří nemusí být objektivní. Nebyli osloveni zástupci veřejné správy, možná by přispěli i názory více církevních hodnostářů (například plzeňský biskup Mons. ThLic. Tomáš Holub Th.D. nebo emeritní plzeňský

biskup František Radkovský, který stál 23 let v čele plzeňské diecéze).

Práci by prospělo, kdyby diplomant udělal aspoň přehled stavu sakrálních objektů v obou obcích. Odpověď na rozdíly v sakrální krajině není takto moc přesvědčivá.

Některé podkapitoly teoretické části nejsou příliš provázané s částí analytickou.

Práci přesto doporučuji k obhajobě, protože mi je jasné, že podmínky pro zpracování byly letos složitější.

Předloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

Charakterizujte respondenty, kteří poskytli rozhovor. Proč jste volil skupinové rozhovory.

Popište stav jednotlivých sakrálních objektů na území obou obcí. Seřadte je podle stavu a podle využití. Ve kterých kostelech či kaplích se konají aspoň jednou ročně mše.

Které formy katecheze se v území vyskytují.

Datum: 5. 9. 2020

Autor posudku: doc. RNDr. Marie Novotná, CSc.

Podpis: